

MO13 - Daňová soustava

- daně tvoří významnou část **příjmů státního rozpočtu**, významným nástrojem k ovlivňování ekonomiky
- **daň** – zákonem stanovená platba vybíraná od občanů a firem ve prospěch veřejného rozpočtu, **povinná, nenávratná, neúčelová** (nemůžeme určit, na co bude vynaložena), **neekvivalentní** (nelze za ni požadovat adekvátní protihodnotu)
- **daňové subjekty**
 - **daňový plátce** – FO nebo PO, která **vybírá daň od poplatníků a daň odvádí státu**
 - **daňový poplatník** – FO nebo PO **nesoucí daňové břemeno**
- **základní rozdělení**
 - **přímé** – daně placené rovnou/přímo FO a PO, plátce a poplatník stejní, platí se správci = finanční úřad
 - z příjmu (důchodové) – FO/PO
 - z majetku
 - nemovitost – pozemek/stavba
 - silniční
 - transferové – dědická/darovací/z převodu nemovitosti
 - **nepřímé** – daně uvalené na spotřebu zboží a služeb, plátce (prodejce/výrobce) a poplatník (spotřebitel) odlišný, zahrnují se do ceny ze spotřeby
 - DPH – výrobky/služby
 - spotřební – pivo/víno/líh/tabákové výrobky/minerální oleje (paliva, maziva) ekologické
 - elektřina
 - zemní plyn
 - pevná paliva
- **způsoby zdanění**
 - **progresivní** – čím vyšší příjem, tím vyšší daň
 - **proporcionální** – daň z příjmu – PO 19 % a FO 15 %
- **správce daně** – **finanční úřad**, celní úřad
- **daňové přiznání** – písemnost FO/PO, občan přiznává příjmy podléhající dani vyměřené státem, vyčíslí daň a porovná ji se zaplacenými zálohami daně, odvede případný nedoplatek daně, přeplatek je mu vrácen/započten do dalšího období, konec března/s poradcem konec června, 4 typy: 1. řádné, 2. dodatečné, 3. opravné, 4. dílčí
- **zdaňovací období** – období, za které se vyměřuje daňová povinnost

Charakteristika jednotlivých daní

daň z příjmu FO

- mzda/plat z podnikání a jiné samostatné výdělečné činnosti (OSVČ)
- výnosy z kapitálového majetku (dividendy, úroky z cenných papírů)
- příjmy z pronájmu (nemovitostí, bytů nebo movitých věcí)
- z ostatních příjmů (výhry v loteriích nad 10 000 Kč, příjmy z prodeje nemovitosti)
- poplatník – fyzická osoba, která měla uvedené příjmy
- zdaňovací období – kalendářní rok
- sazba - 15 % ze superhrubé mzdy
- superhrubá mzda – hrubá mzda + sociální 25 % + zdravotní 9% placené zaměstnavatelem
- slevy na dani – odečitatelné položky od daňového základu

daň z příjmu PO

- předmět – zisk
- poplatník – právnická osoba (obchodní společnosti, firmy), která měla uvedené příjmy, která má na území České republiky své sídlo
- zdaňovací období – kalendářní rok
- sazba – 19 %
- **windfall tax** – daň z neočekávaných zisků, v důsledku geopolitických změn, válek nebo přírodních katastrof
- 2022 vláda Petra Fialy zvažuje zavedení této daně v souvislosti se zisky z cen surovin a energií. Windfall tax bude v ČR fungovat jako 60% daňová přírážka aplikovaná na nadměrný zisk firem z oblasti výroby a obchodu s energiemi, bankovníctví, petrolejářství a těžby fosilních paliv. Nadměrný zisk je stanovený jako rozdíl mezi základem daně v daném roce a průměrem základů daně za poslední 4 roky (tj. 2018-2021) navýšeným o 20 %. Zavedení je zvažováno i na úrovni Evropské unie

daň z nemovitosti

- předmět – vlastněná nemovitost
- poplatník – fyzická nebo právnická osoba (vlastník nemovitosti)
- zdaňovací období – kalendářní rok
- daň z pozemků, daň ze staveb
- $m^2 \times \text{koeficient}$ (do budoucna dána cenou pozemku)
- povinnost vzniká na základě vlastnického nebo užívatelského vztahu k majetku
- daň z nabytí nemovitých věcí/převod – zrušena (4 % z ceny, platil kupující)

dědická a darovací daň

- dědická zrušena 2014
- darovací součástí daně z příjmu FO od 2014
- FO 15 %, PO 19 % z hodnoty daru
- mnohé dary jsou ale od daně osvobozeny, př. mezi dárce a obdarovaným příbuzenský vztah, společná domácnost apod.

daň silniční

- předmět – motorové vozidlo používané k podnikání (vozidlo, kterému je přidělena SPZ v ČR)
- poplatník – fyzická nebo právnická osoba (vlastník)
- zdaňovací období – kalendářní rok
- osvobozena vozidla jednostopá, vozidla diplomatů
- (základ – zdvihový objem motoru v cm³ u osobních aut, nákladní – podle hmotnosti a počtu náprav)

daň ekologická

- od roku 2008
- z elektřiny – platí dodavatelé X zvyšují cenu pro spotřebitele i firmy
- ze zemního plynu – platí dodavatelé
- z pevných paliv – platí dodavatelé – černé, hnědé uhlí
- plátcí – výrobci a distributoři
- poplatníci – spotřebitelé

DPH

- základní příjem SR
- plátcem DPH je každý subjekt se sídlem, provozovnou, místem podnikání –
registrovaný plátc DPH
- základní sazba 21 %
- snížená 15 % - na základní potraviny a hygienické potřeby
- druhá snížená - 10 % - na kojeneckou výživu
- poplatník – fyzická a právnická osoba nakupující služby (kupující)
- plátce – fyzická nebo právnická osoba odvádějící daň správci (prodejce)
- zdaňovací období – měsíc nebo kalendářní čtvrtletí (podle výše obrátu)

spotřební daň (většinou nad 50 % z ceny zboží)

- z lihu, piva, šumivá vína, minerální oleje (paliva, maziva, př. ropa), tabákové výrobky
- poplatník – fyzická a právnická osoba nakupující zboží zatížené daní
- plátce – výrobce nebo dovozce zboží zatíženého spotřební daní
- zdaňovací období – měsíc nebo kalendářní čtvrtletí (podle výše obrátu)

Politika státu v sociální oblasti, eventuálně v mzdové a cenové oblasti

- **povinné pojištění** – zdravotní a sociální

zdravotní

- povinná platba státem registrované zdravotní pojišťovně, ne do státního rozpočtu
- plátcí neplatí pojistné pouze na své pojištění, ale do společného fondu zdravotního pojištění, ze kterého se uhrazuje zdravotní péče za účastníky pojištění (pojištěnce), kteří takovou péči potřebují
- ze zdravotního pojištění se hradí zdravotní péče, která má zlepšit zdravotní stav pojištěnce tato péče zahrnuje:
 - léčebnou péči ambulantní a ústavní, včetně diagnostické péče a rehabilitace záchrannou službu
 - preventivní péči
 - poskytování léčivých přípravků, zdravotnických prostředků a stomatologických výrobků
 - lázeňskou péči a péči v odborných dětských léčebnách a ozdravovnách
 - závodní preventivní péči
 - dopravu nemocných a náhradu cestovních nákladů
 - posudkovou činnost atd.
- pojištění obstarávají zdravotní pojišťovny, pojišťovnu si můžeme vybrat, změnit ji lze jen jednou do roka)
- **systém zdravotních pojišťoven** – v ČR založen na principu solidarity, kdy je podle Bismarckovského modelu zdravotnictví pro všechny občany povinné odvádět platbu za zdravotní pojištění do fondů zdravotních pojišťoven, všichni pojištěnci odvádí platbu 13,5 % z vyměřovacího základu, 7 pojišťoven
- každý občan musí být pojištěn právě u jedné zdravotní pojišťovny, která za něj pak hradí náklady na lékaře, nemocniční ošetření, léky a různé zdravotní pomůcky, jako brýle, protézy atd.
- léky a jiné zdravotní pomůcky jsou hrazeny většinou jen zčásti, zbytek si musíme doplatit
- každý pojištěnec má právo na výběr lékaře a na výběr zdravotnického zařízení, v němž bude ošetřován
- za některé skupiny platí zdravotní pojištění **stát**
 - důchodci
 - ženy na mateřské dovolené
 - děti do ukončení školní docházky nebo nezaopatřené osoby do 26 let věku
 - uchazeče o zaměstnání a některé další skupiny obyvatel

- zdravotní pojištění platí, **sami**
 - zaměstnanec – 4,5 % z hrubé mzdy/platu zaměstnance
 - zaměstnavatel – 9 % z hrubé mzdy zaměstnance
 - OSVČ – 13,5 % z hrubého příjmu
- **komerční (soukromé) pojištění** – kryje rizika týkající se majetku a zdraví občana, smluvní podoba pojištění
- **odvážné smlouvy** – př. pojistné smlouvy, závazkový smluvní vztah, kdy prospěch či nepospěch alespoň jedné ze smluvních stran závisí na nejisté události

sociální

- sociální pojištění je spolu s dávkami státní sociální podpory **součástí sociálního zabezpečení**, jehož prostřednictvím se snaží stát zabezpečit občany ve složitých sociálních situacích
- občané tak kryjí své budoucí nejisté krátkodobé (nemoc, narození dítěte) či dlouhodobé sociální situace (odchod do důchodu, dlouhodobý nepříznivý zdravotní stav, vznik invalidity, úmrtí jednoho z manželů, rodičů)
= účelová sazba do státního rozpočtu
- za sociální politiku odpovídá Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR
- příjem SR, výběr zajišťuje Česká správa sociálního zabezpečení
- tvoří jej:
 - **důchodové pojištění** – vyplácení starobních důchodů, invalidních důchodů, vdovských a vdoveckých důchodů a sirotčích důchodů
 - **pojištění na státní politiku zaměstnanosti** – vyplácení podpory v nezaměstnanosti, stimuluje vytváření nových pracovních míst apod.
 - **nemocenské pojištění** – vyplácení nemocenských dávek, podpory při ošetřování člena rodiny, vyrovnávací příspěvek v těhotenství a mateřství, peněžitá pomoc v mateřství
- **nemocenské dávky** – náleží osobám, které jsou ze zdravotních důvodů uznány dočasně neschopnými výkonu svého zaměstnání
- **podpora při ošetřování člena rodiny** – náleží osobě pečující v době nemoci o dítě nebo jiného člena rodiny, který není schopen se po tuto dobu o sebe postarat, není nárok na mzdu, podpora z nemoc. pojištění
- **dávky pro osoby se zdravotním postižením**
 - příspěvek na mobilitu
 - příspěvek na zvláštní pomůcku
 - průkaz osoby se zdravotním postižením a některé benefity, které z něj vyplývají
- **vyrovnávací příspěvek v těhotenství a mateřství** – náleží zaměstnankyni, která konala práci, jež je těhotným ženám zakázána nebo jež podle lékařského posudku ohrožuje její těhotenství, příspěvek vyrovnává rozdíl mezi mzdou, kterou pobírala před převedením na jinou práci a mzdou, na kterou má nárok po tomto převedení

- **peněžitá pomoc v mateřství** – nahrazuje příjem v době mateřské dovolené, kdy žena nepracuje z důvodu vysokého stupně těhotenství nebo bezprostředně po porodu
- **sociální pojištění platí**
 - zaměstnanec – 6,5 % z hrubé mzdy/platu zaměstnance
 - zaměstnavatel – 25 % z hrubé mzdy/platu zaměstnance
 - OSVČ – 34 % z hrubého příjmu, zákon určuje min. výši odvodu
- **systém státní sociální podpory** – zajišťuje finanční pomoc občanům v zákonem definovaných situacích, dávky
 - **přídavek na dítě** – dlouhodobý, nárok mají rodiny s dětmi, jejichž příjem nedosahuje stanoveného násobku životního minima
 - **příspěvek na bydlení** – měsíčně občanům s nízkými příjmy (náklad na bydlení musí být víc než 30 % příjmu, Praha 35 %)
 - **rodičovských příspěvek** – pobírá rodič pečující o nejmladší dítě v rodině, max do 4 let věku dítěte
 - **porodné** – jednorázová dávka pro rodiny s nízkými příjmy
 - **pohřebné** – jednorázový příspěvek, nárok má osoba vypravující pohřeb nezaopatřenému dítěti nebo rodiči nezaopatřeného dítěte
 - **příspěvek na živobytí**
 - **doplatek na bydlení**
 - **mimořádná okamžitá pomoc**
- **životní minimum** – minimální společensky uznaná hranice peněžních příjmů k zajištění výživy a ostatních základních osobních potřeb, 4860,-
- **existenční minimum** – minimální hranici peněžních příjmů, která se považuje za nezbytnou k zajištění výživy a ostatních základních osobních potřeb na úrovni umožňující přežití, 3130,-
ani jedno min. nezahrnuje nezbytné náklady na bydlení
- **pomoc v hmotné nouzi** – pomoc osobám s nedostatečnými příjmy, motivující tyto osoby k aktivní snaze zajistit si prostředky k uspokojení životních potřeb, opatření bojující proti sociálnímu vyloučení, vychází z principu, že každá osoba, která pracuje, se musí mít lépe než ta, která nepracuje, popřípadě se práci vyhýbá
- **zákon o pomoci v hmotné nouzi** – definuje situace, které jsou spojené s nedostatečným zabezpečením základní obživy a bydlení, ale i s mimořádnými událostmi